

HRVATSKI *glasnik*

Godina XXXI, broj 8

25. veljače 2021.

cijena 200 Ft

*„Prah smo, prahom ćemo biti,
To nam želji poručiti
Pepelni križ sad na ov dan,
Da budeš uvijek pripravan!”*

(Anton Slavić)

FOTO: TIMEA HORVAT

2. stranica

Donacije Bačko-kiškunske županije
i bačkih Hrvata 6. stranica

Planovi salantskih Hrvata 7. stranica

Keresturski Ženski pjevački zbor
„Ružmarin” 14. stranica

„Prah smo, prahom ćemo biti“

Čudno je ovo vrijeme. Mimo smo fašjenjka, prez fašjenjka.

Prošli su dani veselja prez hrvatskih balov, maskenbalov, ljudskih druženj, mesopusnih povorkov. Koliko smo se lani u ovu dob veselili, svidocu nam stranice i našega lista. Od Kemlje i Koljnofa prik Unde, Hrvatskoga Židana, Kisega do Sambotela smo se zabavljali, dobro se čutili, strefili se sa zdavno vidjenimi, pominkali se o svemu. Oduševili se pri kazališni predstava, veselili se novim knjigam, capetali smo na Maligan-turi u Kisegu, zaklali svinje za gastronomska putovanja. Koljnofski djedi-kot naši druidi, ki zna po koji put, imali su sriću sudjelovati na Riječkom karnevalu. Odvijali su se XXVI. Dani hrvatskoga pučkoga teatra u Hercegovcu, istina lani prez nas gradišćanskih amaterov, vjerujući da ljetos ponovo ćemo se objamiti sa starimi prijatelji. U retrobalu Zaklade za Petrovo Selo smo mogli ispustiti suvišnu energiju, na jednu noć smo se dali začarati od maškaranih fantomov, a prik Narde smo hodali u prvoj fašjenjskoj povorki, izazivajući veselje u oči i na obrazi. Neki naši ljudi su prošli i mohačke buše gledati, željni druženja, avanture i preskrajne kome od smiha, sriće i radosti. Ljetos nas nisu mogli razveseliti zgodni četarski, nardarski, ni šički dičaki pri Branju rozmarina, ostavljene su divičice, kot i divojačke hiže neposjećene. Nisu mogli otpertu probu, a uopće ni probu držati s roditelji, braćom i sestrama Židanske zvijezdice. S lanjskom korizmom stupila je u naš žitak i korona ter nas gnjavi, stišće odzame nam svaku sapu i spolom strah(otu) sije. Falu nam zgubljene minute, dani i miseci u zaprtosti, samoći i nesigurnosti. Falu nam ljudski dodiri, vidljivi obrazi, smih i otvoreni pogledi. Ne iza maske, nego prez te odurne krpe, iz česa su jur rafinirani dizajneri napravili i modni dodatak. Gatanje milijardera Bill Gatesa da nam se približava mrsko i odurno vrijeme dronskih bitkov, većih kugov, dopušćanje umjetnih simenov i minjanje narodov na/med kontinenti, nimalo nam ne otučka čuti, u koje razdoblje uletamo. A kade su nam onda još potresi i Etna i poplave i meteori, dileme u morju ljudskoga žitka. „Prah smo, prahom ćemo biti“ jedina je vječna poruka zemlje propadajuće...

Tiho

Glasnikov tjedan

2020. godine. Oba puta s njim je bio i predsjednik Hrvatske državne samouprave Ivan Guban. Kako do-

nose agencijske vijesti i društveni profil državnoga tajnika, do sada je iz Mađarske stigla znatna pomoć nastradalim područjima koja i dalje kontinuirano dolazi. Soltész se 18. veljače susreo s biskupom Košićem kojem je predana novčana donacija Mađarske reformirane kalvinske crkve u iznosu od 13 000 eura. Još jednom je ponovio kako će mađarska vlada obnoviti školu u Petrinji, izgraditi novu crkvu u Žažini, zajedno s hrvatskom zajednicom u Mađarskoj obnoviti karmelićansku crkvu u zagrebačkom naselju Remete iznosom od 15,5 milijuna forinti, osigurati boravak 250 djece na jezeru Velence te kako će hrvatska zajednica u Mađarskoj osigurati ljetovanje za 100 djece u svom odmaralištu u Vlačićima na otoku Pagu, a pokrit će se i troškovi sudjelovanja jedne grupe hodočasnika iz Sisačke biskupije na Međunarodnom euharistijskom kongresu u Budimpešti.

Dan prije posjeta Sisku državni tajnik boravio je u Jursko-mošonsko-šopronskoj županiji pa tako i u naselju Kemlji, gdje se u osnovnoj školi podučava i hrvatski jezik. Održao je i tiskovnu konferenciju na kojoj

Državni tajnik Ureda premijera zadužen za vjerske i narodnosne veze Miklós Soltész u mjesec dana već je po drugi puta boravio na područjima Sisačko-moslavačke županije nastradalim u potresu krajem

je između ostaloga rekao kako je mađarska vlada u 2021. godini osigurala 1,356 milijarde forinti za obnovu narodnosnih odgojno-obrazovnih i kulturnih institucija u održavanju mjesnih narodnosnih samouprava, dok je za isto preko Programa „Mađarsko selo“ osigurano dodatnih 500 milijuna forinti. Spomenuta potpora od skoro dvije milijarde forinti uklapa se u vladin program pokretanja gospodarstva. Dodao je kako se broj narodnosnih odgojno-obrazovnih institucija udeveterostručio, a potpora upeterostručila. Tako je 2010. bilo svega desetak odgojno obrazovnih institucija u održavanju

„Mađarska vlada je u 2021. godini osigurala 1,356 milijarde forinti za obnovu narodnosnih odgojno-obrazovnih i kulturnih institucija u održavanju mjesnih narodnosnih samouprava, dok je za isto preko Programa „Mađarsko selo“ osigurano dodatnih 500 milijuna forinti.“

mjesnih narodnosnih samouprava, a danas je taj broj šezdeset i šest, od ukupno stotinjak. S njim je bio i zastupnik Nijemaca u Mađarskom parlamentu Imre Ritter, koji je naglasio kako od 2013. godine postoji mogućnost preuzimanja narodnosnih institucija od strane mjesnih narodnosnih samouprava, a od 2017. godine pored prava na održavanje dobiveno je pravo na upravljanje

imovinom, dok je od 2020. osigurano pravo na vlasništvo, što osigurava jasni pravni status i mogućnosti financiranja.

Kemljanska škola je jedna od osam škola u Mađarskoj u kojoj se predaju dva narodnosna jezika, njemački i hrvatski. Prošli tjedan bio je u znaku susreta dvojice ministara ljudskih resursa Miklósa Káslera i Radovana Fuchsa. Kásler je između ostaloga izjavio kako je neophodno školovanje narodnosnih pedagoga u matičnim zemljama. O susretu Fuchsa s predstavnicima Hrvata u Mađarskoj, koji je organiziralo Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Mađarskoj u jednom od narednih brojeva Vašega tjednika.

Branka Pavić Blažetin

Čitajte i širite Hrvatski glasnik, tjednik Hrvata u Mađarskoj!

HRVATSKI glasnik

Gradišćansku delegaciju primio sisački biskup

Sisački biskup mons. dr. Vlado Košić je 26. januara, u utorak, na dvoru sv. Kvirina, potom pak u Biskupskoj rezidenciji primio tročlanu gradišćansku delegaciju u pratnji prijateljev, novinara Željka Maljevca i književnika Siniše Matasovića, ki su dugo ljet zaslužni za kontaktiranje s Gradišćancima, a i za dostavljanje nedavne velike donacije iz Sambotela u Sisak.

Mons. dr. Vlado Košić kamo bi bio peljao najprlje gradišćansku delegaciju, ka je doputovala iz blizine grada Sambotela/Savarija kade je 303. ljeta ubijen sisački biskup sv. Kvirin, ako ne na biskupski dvor, kade statua negdašnjega sisačkoga biskupa bude i druga štacija našega gostovanja. U svečanoj dvorani Kaptola pak u ugodnom razgovoru čuli smo o sadašnjoj teškoj situaciji na tlu Sisačke biskupije, koje je područje velike škode pretrpilo zbog potresa. Natpastir sisački se je zahvalio svim Gradišćanskim Hrvatima iz Ugarske na znatnoj potpori, ka je u prvom krugu dospila, 13. januara, s kamionom Horvatić u sisački Caritas, a nije izostavio iz pohvale darovateljev ni sambotelski Caritas s velikodušnim darami, a ni potporu velesposlanika Ugarske, Csabu Demcsáka kot i Vlade Ugarske. Na čelu delegacije ovput je bio farnik Pinčene doline, Tamás Várhelyi, ki je prikdao 6100 eura, što su 17. januara, pri nediljnoj maši pobrali u mošnjicu vjerniki Narde, Gornjega Četara, Hrvatskih Šic i Petrovoga Sela, a svoje pinezne priloge za žrtve potresa su poslali i stanovnici nimških sel Keresteša i Pornove. Anonimno su neki darovali još i već deset jezera ft, a neki su na djelatnom mjestu skupasabrali pinez za tu svrhu. Dodatno je poslao i načelnik Plajgora, Vince Hergović svotu od 300 eura, od stanovnikov s njegovoga sela. Rič je o zaistinu mali gradišćanski naselji, med kojimi je Petrovo Selo najveće po broju stanovnikov, s kih 1000 ljudi, koje će ljetos proslaviti i 800. jubilej prvoga spominjanja u službeni dokumenti. Na inicijativu Viktora Kohutha, zastupnika HDS-a, sisačkomu natpastiru je ovput i upućen poziv na veliko junijsko svečevanje Petrovoga Sela, česa

Pri kipu sv. Kvirina: (sliva) Siniša Matasović, Željko Maljevac, mons. dr. Vlado Košić, farnik Tamás Várhelyi i Viktor Kohuth

Pri prikldavanju donacije Pinčene doline i Plajgora

je on srdačno i primio. Tako se ufamo da za židanskim blagoslavljanjem kipa sv. Kvirina (2018.) i biskupske maše na 11. sambotelskom Hrvatskom danu (2019.), moć ćemo i mi Petroviščani s iskrenim srcem pozdraviti mons. dr. Vladu Košića. Na spravišču, osobita nam je bila čast da su nam darovane knjige naslova „Junačka i sveta Hrvatska“, čiji su autori sisački biskup i Ivan Tolj, general Hrvatske vojske u miru. Službena prezentacija izdanja „Pisma o 30. obljetnici Domoinskoga boja“ bila je emitirana na internetski i Facebook stranica Sisačke biskupije. Za spraviščem u

srcu grada smo se odvezli na bazu Caritasa i jedan dio, što smo nek mogli zasuvati u kombi od trajnoga jila do dugovanj za peršonske higijene, grijalice, to smo ispokali, a najznačajniji dio gradišćanske donacije ovput su bile krovne folije. Kot i prvi put našega dolaska u Sisak, i sad smo srdačno bili dočekani i pogošćeni kod familije Matasović u Budaševu, otkud smo se još u svitlini ganuli domom i ovako smo mogli pohoditi crkvu u Žažini, za čiju done-davnu katastrofu su nam povidali tamošnji susjedi. Sam prizor vanjskoga i nutarnjega dijela Božjega doma je bio već nek zastrašujući, a boravak u njem još i tih par minutov fotografiranja neugodno nemiran.

Tiho

Mali otok gradišćanske donacije u sisačkoj bazi Caritasa

Strategija javnog obrazovanja Mađarske za razdoblje između 2021. i 2030. godine

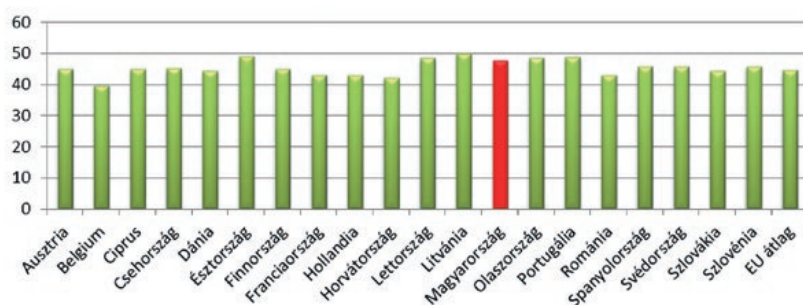
Ministarstvo ljudskih resursa sastavilo je dugoročnu Strategiju javnog obrazovanja Mađarske za Europsku uniju. Dokument obuhvaća razdoblje između 2021. i 2030. godine. U istraživanju od osamdeset stranica navodi se kako se tijekom posljednjih desetljeća u Mađarskoj smanjio broj djece školskog uzrasta i žena fertile dobi, zbog čega je nužno preispitati stanje odgojno-obrazovnih kapaciteta (institucija, prosvjetnih radnika i infrastrukture).

Ministarstvo ljudskih resursa u znaku pripreme za sljedeći razvojni ciklus Europske unije pripremiло je Strategiju javnog obrazovanja između 2021. i 2030. godine. U dokumentu se za buduće razdoblje određuje 14 interventnih područja, između ostalog u cilju dodatnog proširenja predškolskog odgoja, jačanja digitalnih kompetencija i poznavanja stranih jezika. Prema dokumentu od 2010. godine u znatnoj su se mjeri povećala primanja prosvjetnih radnika, pri čemu se predlaže usporedba s prihodima zaposlenika s visokom školskom spremom, što bi značilo da prosječna plaća nastavnika treba biti konkurentna na tržištu rada. Vrlo važnim smatra se i unapređenje motivacijskog sustava prosvjetnih radnika, primjerice kroz poboljšanje ponude stručnih usavršavanja. Povećao bi se i broj savjetnika, čime bi se omogućio kontinuirani razvoj školstva. Veća pozornost posvetila bi se i izboru ravnatelja institucija. Što se tiče razvoja učenika, Ministarstvo ljudskih resursa naglašava: više nego ikad treba se fokusirati na osposobljavanje učenika za samostalno i kreativno rješavanje problema. Unaprijediti se treba i nastava stranih jezika, etike i vjeronauka, kao i obrazovanje djece koja napuštaju školu zbog dugotrajnog liječenja. Depopulacija i starenje stanovništva dva su ključna procesa koja obilježavaju demografsku sliku Mađarske. Prema demografskim pokazateljima između 2009. i 2019. broj djece školske dobi smanjio se za 75 tisuća. Za određivanje intervencija potrebnih za povećanje konkurentnosti mađarsko se obrazovanje mora promatrati u međunarodnom kontekstu te se trebaju prepoznati svi trendovi i procesi koji ju određuju. Priklađan instrument je anketa PISA u sklopu koje se svake treće godine propituju kompetencije petnaestogodišnjaka u tri područja sposobnosti, poput razumijevanje teksta, matematike i prirodoslovnih predmeta. U odnosu na prethodne godine 2018. su se poboljšali rezultati i približavaju se OECD-ovom prosjeku najrazvijenijih zemalja svijeta. Mađarski učenici u razumijevanju teksta 2015. godine ostvarili su 476 bodova umjesto 470, a iz matematike i prirodoslovnih predmeta postigli su 481 bod umjesto ranijih 477 bodova. Time je Mađarska od 79 zemalja sudionica u razumijevanju teksta na 29.-38. mjestu (2015.: 35.-47.), iz matematike se plasirala na 31.-37. (2015.: 35.-39.) mjesto, dok je iz prirodoslovnih predmeta završila na 29.-34. mjestu (2015. 34.-39.). U Mađarskoj je omjer učenika i nastavnika bolji od zemalja OECD-a i iznosi prosječno 12 učenika po nastavniku, što znači da se školstvo ne treba suočiti s nedostatkom radne snage već sa strukturnim izazovima. Zanimljivi su i podaci o

verbalnom i fizičkom vršnjačkom nasilju: u zemljama OECD-a i Mađarskoj 23% njih govori da su takvo nasilje doživjeli nekoliko puta mjesečno. Za pravovremeno detektiranja znakova vršnjačkog zlostavljanja trebaju se unaprijediti preventivni programi, alati i komunikacijski sustavi, a neophodna je i suradnja učenika, nastavnika i roditelja.

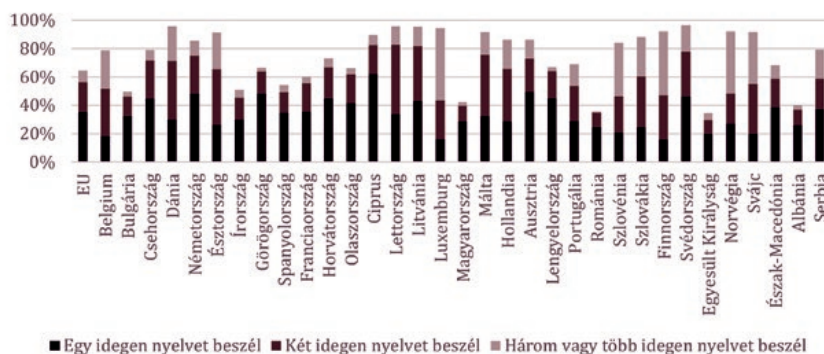
Međutim, Sindikat prosvjetnih radnika smatra da je Strategija javnog obrazovanja za razdoblje između 2021. i 2030. godine napisana kako bi se opravdalo trošenje financijskih sredstava Europske unije. U dokumentu se govori o manjku pedagoških asistenata koji pomažu nastavnicima, ali nema riječi o manjku prosvjetnih radnika. Međutim, činjenica je da zbog toga nastavnici moraju obavljati i zadaće koje nisu dio pedagoškog posla. S jedne strane, pitanje je stajališta što predstavlja manjak broja nastavnika, dok je s druge strane njihova satnica najveća u Europskoj uniji. Sindikat pozdravlja odluku da se u nastavu na 200 učenika uključi po jedan asistent. Ministarstvo predviđa daljnji infrastrukturni razvoj. Pozivajući se na razne ankete Sindikat prosvjetnih radnika tvrdi kako 75% institucija ne ispunjava radne uvjete primjerene 21. stoljeću, pa je Mađarska Vlada na tom području u velikom zaostatku.

Prosječna dob prosvjetnih radnika u zemljama Europske unije

Izvor: Ured za školstvo

Stopa govornika stranih jezika

Izvor: Eurostat, 2016.

Podaci o odgojno-obrazovnim ustanovama u kojima je nastava na narodnosnom jeziku, 2019./2020. školska godina

Narodnost	Vrtić		Osnovna škola		Gimnazija		Strukovna gimn.		Strukovna sr. šk.	
	Broj ustanova	Broj djece	Broj ustanova	Broj učenika	Broj ustanova	Broj učenika	Broj ustanova	Broj učenika	Broj ustanova	Broj učenika
Romi govornici mađarskog jezika	217	8 653	203	19 619	8	493	6	282	11	846
bugarska	1	17	4	138						
grčka	1	29	16	308						
hrvatska	29	1 113	35	2 011	2	191				
poljska			10	190						
njemačka	289	14 662	398	49 410	17	2 843	1	102		
Romi govornici beaš jezika	1	79	5	192	5	403				
Romi govornici romani jezika	1	121	13	746	1	86				
rumunjska	8	303	17	1 324	1	197				
rusinska	1	8	2	27						
srpska	7	216	10	343	2	333				
slovačka	47	1 905	47	3 375	2	105				
slovenska	3	71	4	121	1	13	1	3		

Izvor: EMMI

Broj podnositelja valjanih zahtjeva u prvom semestru 2019./2020. akademske godine

	Narodnosni učitelj	Narodnosni nastavnik	Narodnosni odgajatelj			Σ
	1. akademska godina	1. akademska godina	2. akademska godina	2. akademska godina	3. akademska godina	
Hrvati	7	1	6	1	0	15
Nijemci	26	282	82	71	37	244
Romi	1	1	11	6	5	24
Rumunji	3	5	2	5	4	19
Slovaci	2	1	4	5	2	14
Srbi	1	0	0	0	0	1
Σ	40	36	105	88	48	317
					241	

Izvor: EMMI

U posebnom poglavlju „Mađari izvan granica Mađarske – unapređenje javnog obrazovanja narodnosti u Mađarskoj” opisuju se način financiranja i razvojna strategija narodnosnog obrazovanja Mađarske. Vlada prioritarnim smatra suradnju s Narodnosnim državnim vijećem i Narodnosnim odborom Mađarskog parlamenta, pri čemu je osnovno načelo pravo narodnosti na obrazovanje. Prema važećim propisima u vezi ključnih pitanja narodnosnog obrazovanja potrebna je suglasnost narodnosnih samouprava. Narodnosne državne samouprave potvrđuju odgojno-obrazovne sadržaje. Narodnosno državno vijeće je savjetodavno tijelo nadležnog ministra, koje izražava mišljenje o svim pitanjima, prijedlozima i mjerama koje se tiču narodnosnog odgoja i obrazovanja. Vlada je tijekom reorganizacije sustava narodnostima omogućila mjesto u 76 odgojno-obrazovnih tijela, kao i u novoformiranom Vijeću obrazovnih okruga i Narodnosnom pedagoškom obrazovnom centru pri Uredu za školstvo. U duhu kulturne autonomije narodnosne samouprave mogu osnivati odgojno-obrazovne institucije, upravljati njima te ih uzimati u vlasništvo. Tijekom posljednjih godina 10 narodnosnih državnih samouprava preuzelo je ili osnovalo 28 odgojno-obrazovnih institucija, dok je 48 mjesnih narodnosnih samouprava osnovalo ili preuzeo 62 odgojno-obrazovne ustanove. Takve ustanove pohađa 3671 vrtićara, 11 859 osnovnoškolaca, 1935 gimnazijalaca i 35 polaznika strukovnih srednjih škola. Pored njih u tri škole u vlasništvu državnih narodnosnih ustanova predmetnu nastavu hrvatskog jezika pohađa ukupno 524 učenika. Narodnosne samouprave za rad ovih institucija dobivaju potporu iz državnog proračuna. U pojedinim, opravdanim slučajevima na temelju posebnog ugovora narodnosne samouprave imaju pravo korištenja dodatne financijske potpore za financiranje škola. Takvu dodatnu potporu od 1,3 milijardi forinti za financiranje škola dobiva pet narodnosnih samouprava i dvije zaklade.

Narodnosni odbor Mađarskog parlamenta u suradnji s Ministarstvom ljudskih resursa 2017. godine izradio je Program sti-

pendiranja budućih narodnosnih odgajateljica, koji je 2018. godine proširen i na buduće narodnosne učitelje i nastavnike. Cilj je pomoći studentima u usvajanju narodnosnog jezika na najvišoj razini. Osim toga uveden je i pedagoški narodnosni dodatak koji dobivaju nastavnici narodnosnih jezika, neovisno o tome nalazi li se škola u vlasništvu Centra Klebelsberg, države ili mjesne narodnosne samouprave. Iznos narodnosnog dodatka u zadnje tri godine se učeterostručio.

Na početku Programa stipendiranja studija narodnosnih odgajateljica, 2018./2019. akademske godine, na prvoj godini studija stipendiju je dobivalo 87 narodnosnih odgojiteljica u iznosu od ukupno 41,6 milijuna forinti (20,8 milijuna forinti po semestru). Prvog semestra akademske godine 2019./2020. sustav stipendiranja budućih narodnosnih odgajatelja proširen je do 3. studijske godine, a od ove akademske godine, na 1. studijskoj godini stipendiju dobivaju i budući narodnosni učitelji i nastavnici. Ukupan iznos stipendija ove akademske godine je 78,6 milijuna forinti.

Kristina Goher

Zajednička molitva devetnice u čast Gospe Lurdske

Već po tradiciji, molitvena zajednica santovačkih Hrvata i ove je godine na blagdan Svijećnice, 2. veljače, započela molitvu zajedničke devetnice u čast Gospe Lurdske, koja svakodnevno okuplja dvadesetak vjernika, a traje do 10. veljače. Vjernici se mole Majci Božjoj za sva dobročinstva, utječući se njezinom majčinskom zagovorom u svim potrebama.

Štovanje Gospe Lurdske u Santovu je prisutno od početka 20. stoljeća, a još prije 1927. jedan od sporednih oltara župne crkve postavljen je u čast Gospi Lurdskoj. Nakon nekoliko desetljeća pojedinačne i zajedničke molitve po kućama, na inicijativu nekolicine santovačkih šokačkih Hrvata, 2020. godine obnovljena je zajednička molitva u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije. Devetnica se moli po molitveniku Šandora Tomaševog (1913.-1936.), mladog bogoslova rodom iz Santova koji je preminuo neposredno prije zaređenja. Knjižica pod naslovom „Zajednička devetnica na čast bez griha začetoj Majci Božjoj, Lurdskoj Gospi“, objelodanjena je 1934.

Dio okupljenih na zajedničkoj molitvi

Članice santovačke hrvatske molitvene zajednice

godine u Baji. Devetnica se moli devet dana, uz pripravnu molitvu, pjesme i Litaniju Majke Božje Lurdske, te molitvu na milost osamnaest Gospinih ukazanja. Napisana je na hrvatskoj ikavici i sadrži pet pjesama u čast Gospi Lurdskoj. Autorova najbliža rodbina čuva i izvorni rukopis, napisan krasopisom. Na mađarski jezik devetnicu je preveo tadašnji župnik Ferenc Nagy Zámbo. Tiskana je 1937. godine i postala poznatom diljem Mađarske.

Na blagdan Gospe Lurdske, 11. veljače, u santovačkoj župnoj crkvi služeno je dvojezično misno slavlje za hrvatsku i mađarsku zajednicu, koje je predvodio santovački župnik Imre Polyák koji u Santovu služi od 1994. godine.

S.B.

Donacije Bačko-kiškunske županije i bačkih Hrvata

Donacije hrane, tople odjeće nastradalima u potresu otpremljene u Hrvatsku

Pod geslom „Pomozite i Vi jednoj obitelji!“, u suorganizaciji Saveza Hrvata u Mađarskoj i Samouprave Bačko-kiškunske županije od 11. do 15. siječnja u Kulturnom centru bačkih Hrvata u Baji organizirano je prikupljanje donacija stradalima u potresu u Hrvatskoj. Tijekom tjedna u Kulturni centar bačkih Hrvata pristizale su brojne donacije iz raznih krajeva i naselja Bačko-kiškunske županije, među njima i bačkih Hrvata, kako pojedinaca tako i samouprava, tvrtki i ustanova. Uz donatore i pomagače u preuzimanju i prikupljanju donacija pomagala je i nekolicina volontera bačkih Hrvata, a u njihovu razvrstavanju i pakiranju sudjelovali su i osmaši Fancške osnovne škole, polaznici predmetne nastave hrvatskoga jezika pod vodstvom učiteljice Judita Polyák. Prikupljeno je deset tona hrane, higijenskih potrepština, tople odjeće i obuće. Uz pomoć i prijevoznim sredstvima tvrtke MOGYI Kft., koja je donirala i svoje proizvode, početkom tjedna prikupljene donacije otpremljene su u Hrvatsku. Osim toga prikupljale su se i novčane donacije koje su doznačene na razne namjenske račune, a hrvatske samouprave i pripadnici hrvatske zajednice svoje su donacije uplatili na poseban, namjenski račun Hrvatske državne samouprave za pomoć stradalima u potresom pogođenom području. Među ostalim novčane donacije roditelja i mještana prikupljane su i u Santovačkoj hrvatskoj školi, koje su uplaćene na spomenuti račun HDS-a.

U razvrstavanju i pakiranju sudjelovali su osmaši fancške osnovne škole

S.B.

U Salanti

Pandemija koronavirusa i epidemiološke mjere već skoro godinu dana značajno oblikuju djelatnost hrvatskih samouprava u Mađarskoj. Kako nam je rekao predsjednik peteročlanog zastupničkog tijela Hrvatske samouprave Salante Silvester Balić, polako se samouprave pa tako i njihova tijela prilagođavaju situaciji u kojoj moraju djelovati. I Hrvatska samouprava Salante izradila je plan i program djelovanja i projekciju proračuna za 2021. godinu. Uz značajne rezerve iz 2020. godine tu je državna operativna potpora od 1 040 000 ft, te potpora za obavljanje javnih aktivnosti, a nadaju se i natječajnoj potpori za projekte iz Fonda „Gábor Bethlem“.

Planova ima dosta, ali još uvijek nije sigurno što će se od istih moći i ostvariti. Rezerve iz prošle godine su djelomice vezane za projekte koje treba završiti, tako za program Hrvatskog dana koji nije održan 2020. i obnovu dijela zavičajne kuće. U prošlom samoupravnom mandatu tadašnje zastupničko tijelo Hrvatske samouprave donijelo je odluku o kupnji nekretnine u Ulici Hunyadi 101 te su uz potporu Ministarstva ljudskih resursa iz stavke Potpora institucijama narodnosnih samouprava, ulaganjima i za vlastiti dio u natječajima dobili potporu od 2 950 000 ft i kupili nekretninu na spomenutoj adresi.

Nekretninu treba obnoviti i urediti, za što su potrebna značajna sredstva, za sada se rade tek neodgodivi radovi održavanja iste i dvorišta. Izrađuje se projektna dokumentacija pa će se kada ona bude gotova krenuti na natječaje u nadi dobivanja potpore za ovaj značajan projekt. Kuća izgleda jedne stare kuće kakva je nekada bila, pročelje, soba, kuhinja, a i u zadnjem dijelu dvorišta ima nekih objekata koji nisu u skladu sa starim dijelom za što su tražili sredstva i to bi prvo željeli ostvariti. Za veliku obnovu planiraju je u potpunosti obnoviti onakvom kakva je nekada bila za što se skupljaju podaci, stare fotografije... Željeli bi napraviti takvu zavičajnu kuću kakvu su imali njihovi preci, jednu malu seljačku kuću. Nema tu velikog prostora, kuhinja s peći, soba prema ulici, jedna manja soba za skladište, štala. Da se može pokazati i Salancanima i gostima i da nađe svoje mjesto u turističkoj ponudi Salante, na turističkoj karti županije i naselja da se uklapa u hrvatske sadržaje i druge sadržaje kojih ima dosta u Salanti.

Silvester Balić pohvalio se izvrsnom suradnjom s mjesnom samoupravom čiji je i on zastupnik, s uredom mjesne samouprave i načelnicom sela. Smatra kako je u slučaju svake manjinske samouprave važno da usko surađuje s lokalnom samoupravom, jer bez toga nema dobrog djelovanja, a isto tako i s uredom koji im obavlja sve zakonom propisane zadatke, a imaju i svoje prostorije u zgradi samouprave.

U Salanti djeluje hrvatski narodnosni vrtić. U osnovnoj školi dio djece pohađa nastavu hrvatskoga jezika u satnici predmetne nastave. Selo broji oko 1200 stanovnika i ima svoje institucije što je od velikog značaja. Jer u tim institucijama su djeca do kojih može doći i Hrvatska samouprava i važno joj je da te institucije ostanu, napreduju i da polaznici sudjeluju u hrvatskim progra-

mima, da se predstave i izvan škole na seoskim priredbama u životu lokalne zajednice.

Pomažu koliko mogu, tako su prošle godine za vrtić kupili narodnu nošnju u vrijednosti od 150 000 ft, a potporom Hrvatske samouprave, Školske zaklade i Pedagoškog okruga u Pečuhu u prosincu 2020. nabavljen je novi namještaj za prvaše Salantske škole. Zahvaljujući novom namještaju i nastava hrvatskog jezika će se odvijati u zadovoljavajućim uvjetima. U proračunu za 2021. su predviđena sredstva potpore školi i vrtiću.

Tu je dom starih, dom kulture u kojem sjedište ima i KUD Marica. U selu djeluju brojne civilne udruge, ali je za Hrvatsku samoupravu najvažniji KUD Marica. Udruga je organizator već skoro tri desetljeća gotovo svih kulturnih događanja u selu, i ima brojno članstvo. Duhovi, Kraljice, susreti folklor, dan sela, stari bal, Markovo, svinjokolja... Hvala Bogu, i civilne udruge mogu dobiti državnu potporu za djelovanje, tako i KUD Marica, a tu je i Hrvatska samouprava koja je uvijek spremna pomoći, rekao je Silvester Balić, dodajući kako je financiranje manjinskih samouprava dosta stabilno.

Povelj smo razgovor i o popisu stanovništva. Iako je odgođen za listopad 2022. godine, o njemu se razmišlja i ovih dana. Brojke su važne i za hrvatsku zajednicu u Salanti. Nadaju se kako se one neće bitno mijenjati u odnosu na one iz 2011. godine, iako su svjesni kako se demografska slika naselja od tada značajno promijenila. Moramo biti realni: sve nas je manje, stari umiru, u kuće se useljavaju ljudi iz Pečuha, mijenja se struktura stanovništva, rekao nam je Silvester Balić. Dodaje kako je zadatak salantske Hrvatske samouprave, pošto popis stanovništva dozvoljava dosta široke mogućnosti izjašnjavanja kod pitanja o narodnosnoj pripadnosti i materinskom jeziku, od kulturološkog, kulturnog, jezičnog, nacionalnog, objasniti svojim sugrađanima kako nitko neće imati nikakve štete ako se ne priključi salantskoj hrvatskoj zajednici na statističkoj razini. Jako je važan statistički broj jer ćemo temeljem istoga moći i mi, a i drugi krojiti našu budućnost u sljedećih deset godina. Kada dođe vrijeme u konzultaciji s bilježništvom i uredom krenut će se u aktivnu kampanju kako bismo ojačali hrvatsku zajednicu u Salanti. Mi znamo tko su ljudi na koje možemo računati, mi ćemo doći do njih i upoznati ih sa značajem popisa stanovništva, zaključio je Silvester Balić.

Branka Pavić Blažetin

Dr. Erika Rácz i posthumno grof Nikola VII. Zrinski dobitnici naslova „Vitez svjetovne kulture“

Povodom Dana mađarske kulture koji se obilježava 22. siječnja dodijeljeni su naslovi „Vitez mađarske kulture“ i „Vitez svjetovne kulture“. Među dobitnicima potonjeg priznanja su umirovljena nastavnica dr. Erika Rácz te posthumno grof Nikola VII. Zrinski. Nagrade će se prema planu uručiti 29. svibnja 2021. godine u Palači Stéfania.

Zaklada za seosku kulturu osnovana je 1998. godine s ciljem očuvanja kulturnog nasljeđa i povezivanje naroda, a članovi su joj volonteri sa svih strana svijeta. Povodom milenijske godine Zaklada je utemeljila viteški red za mađarsku i svjetovnu kulturu. Pripadnost viteškome redu predstavlja svojevrsno moralno priznanje. Članovi viteškoga reda mogu biti osobe koje su volonterski radile na području kulture i povezivanju naroda. Naslov „Vitez svjetovne kulture“ Zaklada za seosku kulturu dodjeljuje na prijedlog civilnih udruga. Tako je naslovom „Vitez svjetovne kulture“ za cjeloživotno zalaganje za očuvanje tradicije Zrinskih i njegovanje mađarsko-hrvatskih odnosa nagrađena umirovljena nastavnica iz Velike Kaniže dr. Erika Rácz. Kako se navodi u obrazloženju, Erika Rácz je umirovljena nastavnica hrvatskog jezika i književnosti, matematike i tjelesnog odgoja i bivša ravnateljica keresturske Osnovne škole „Nikola Zrinski“. Između 1988. i 1999. kao ravnateljica organizirala je kulturni život naselja. Pokretačica je prekograničnih

odnosa Hrvata na Muri, kao i nekoliko projekata uređenja javnih površina. Začetnica je mnogih priredbi koje su izrasle iz tradiciju, poput Dana Zrinskih ili Memorijalne utrke Zrinski. Kao nastavnica mnogim je polaznicima pomogla položiti ispit iz hrvatskog jezika. Istraživala je život, narodno blago i pjesme kajkavskih Hrvata. Lektorirala je nekoliko hrvatskih udžbenika i prevodila dvojezične web portale. Godine 2008. bila je među osnivačima tamburaškog sastava, a potpomaže i rad mjesnog ženskog pjevačkog zbora. Pored kulturnog rada provodi značajna istraživanja, koja redovito publicira. Dr. Eriku Rácz predložila je Hrvatska samouprava Kerestura.

Na prijedlog Kulturne udruge domobrana (Honvéd Kulturális Egyesület) za životno djelo posvećeno razvoju vojne znanosti i mađarske književnosti grofu Nikoli VII. Zrinskom posthumno je dodijeljen naslov „Viteza svjetovne kulture“. Hrvatski ban, vojskovođa i pjesnik Nikola VII. Zrinski je rođen u Čakovcu. Nikola Zrinski praukun je sigetskog junaka Nikole Šubića Zrinskog. Nikolin otac umro je 1626. godine u vojnom taboru u Požunu, gdje je sa svojom postrojbom sudjelovao u Tridesetgodinšjem ratu. Za Nikolin odgoj brinuo se i ostrogonski nadbiskup Péter Pázmány. Kao obiteljsko nasljedstvo već u mladosti govorio je mađarski, hrvatski i talijanski, no znao je i njemački, latinski i turski. Nikola VII. Zrinski u Tridesetgodinšnji rat uključio se 1642., a potom 1643., 1644., i 1646. Godine 1646. postao je general-bojnikom, a zbog iskazanog junaštva i vojne vještine, kralj Ferdinand III. 1647. godine imenovao ga je „generalom svih Hrvata“, a iste godine i hrvatskim banom. U Varaždinu je na zasjedanju Hrvatskog sabora postavljen za hrvatskog bana. Ban Nikola Zrinski uspješno je ratovao protiv Turaka, od 1660. opsjedao je tursku utvrdu u Kaniži. Na njegove uspjehe ugledala se cijela Europa, zvali su ga „ugarskim Marsom“. Zbog velikih pobje-

da španjolski kralj Filip IV. odlikovao ga je ordenom „viteza zlatnog runa“, a francuski kralj Ljudevit XIV. imenovao ga je svojim počasnim plemićem. Nikola Zrinski bio je mudar političar i intelektualac. Napisao je niz značajnih djela, među kojima se ističu „Lijek protiv turskog opija“ („Az török áfium ellen való orvosság“), kao i jedna od najpoznatijih, velikih knjiga lirike, „Sirena Jadranskog mora“ („Adriai tengernek Syrenaia“). Autor je i prvog epa na mađarskom jeziku „Opsidio Szigetiana“ („Szigeti veszedelm“), navodi se u obrazloženju.

Kristina Goher

Trenutak za pjesmu

* * *

„...Djelo, er volja ljudska naga
bogostječno tvoriti ne ide,
ako vječna pomoć draga
u družbu joj zgar ne side
i ne čini da bi ustala
nje nejakos grijehom pala.
Taka pomoć sved nas gleda
i kreposti ke tvorimo,
ne samo nam zapovijeda
negli i čini da činimo,
podžizuc nas skrovnijem plami
i djelujući pored s nami...”

Ignjat Đurđević
(Uzdisanje peto „U razmišljanju“ –
„Uzdasi Mandalijene pokornice“)

Pomurska Hrvatica vitez svjetovne kulture

Umirovljena učiteljica dr Erika Rác na prijedlog Hrvatske samouprave Kerestura, za životno djelo posvećeno njegovanju tradicije Zrinskih i osobit doprinos razvoju hrvatsko-mađarskih veza nagrađena je priznanjem „Vitez svjetovne kulture“, koje dodjeljuje Zaklada za seosku kulturu. Rješenje o dodjeli priznanja u okviru male svečanosti u Osnovnoj školi „Nikola Zrinski“ u društvu kolegica dobitnici je uručila predsjednica Hrvatske samouprave Anica Kovač, također nositeljica naslova viteza svjetovne kulture.

Anica Kovač navela je čitav niz „viteških djela“ kojima je Erika obogatila život pomorskoga kraja: bila je idejni tvorac imena keresturske škole i dvojezičnih Dana Zrinskih, koje je organizirala dugi niz godina. Čuvala je spomen na Nikolu Zrinskog u Keresturu, podižući mu spomenike i brinući se da se u školskom radu njegovom životnom djelu posveti posebna pozornost, za vrijeme svog ravnateljskog mandata uvela je svečanu prisegu prvašića u spomen velikanu, a uz njeno ime vezuje se i Utrka Zrinski. Posebnu ulogu imala je i u uspostavi prekogranične suradnje: začela je suradnju s Osnovnom školom iz Kotoribe, s kojom škola i danas surađuje, sudjelovala je u brojnim prekograničnim projektima, istraživala povijest pomorskih Hrvata, uspostavila znanstvenu suradnju s međimurskim znanstvenicima i objavila Rječnik pomorskih Hrvata. Istraživanjem i sakupljanjem pomorske ba-

Predsjednica Hrvatske samouprave Kerestura Anica Kovač (slijeva) i dr. Erika Rác

polumaratone ili duže pruge. Za dr. Eriku Rác možda je najljepša i najsmješnija u životu bila inicijacija sa svojim kolegicama s kojima radi već desetljećima, među kojima ima i bivših učenica, partnerica u raznim utrka. Nakon što se zahvalila na velikom iznenađenju i kandidaturi dr. Erika Rác ovako se prisjetila svojih „viteških djela“, koja je smatrala prirodnim, jer ih je rado činila:

„Prva riječ koju sam izgovorila bila je ‘kaj’, barem su mi tako rekli, pa sam kasnije, kad sam odrasla smatrala svojom dužnošću nekako sačuvati svoj materinski ‘kaj’, makar u knjizi – to mi je uvijek bila želja, nekako sam i uspjela. Druga važna stvar bila mi je prenijeti djeci tradiciju i hrvatsku kulturu te nasljeđe Zrinskih. Mislim da ne smijemo zaboraviti svoju povijest. Pjesnik Nikola Zrinski imao je ovdje posjede, mnoge legende govore o tome kako je napojio svoje konje na „zviralu“ koji danas nazivaju njegovim imenom, znamo da je ovdje stajala njegova utvrda Novi Zrin, a njegovo životno djelo od posebne je važnosti za ovo područje. Posebna mi je čast što ovo priznanje dobivam iste godine kada i Nikola Zrinski (posthumno). Zapravo, radili smo na istom području, samo on 400 godina ranije. Zahvaljujem se Hrvatskoj samoupravi što su me predložili za naslov viteza svjetovne kulture. I dalje ću se zalagati za ‘viteška djela’“

beta

Viteška proba

štine bavi se i danas. Priznanje se svake godine dodjeljuje u Budimpešti u sklopu svečanosti povodom Dana mađarske kulture (22. siječnja) na kojem redovito sudjeluju članovi povijesne postrojbe Udruga „Zrinski kadeti“, a u više navrata sudjelovala je i Erika Rác u svojstvu voditeljice keresturskih tamburaša. Zbog epidemiološke situacije svečano uručenje održat će se 29. svibnja, a da dobitnica ne bi trebala tako dugo čekati kolegice su joj pripremile „pravu“ vitešku inicijaciju, sastavljenu od niza zadataka, pletenja konjske grive, isprobavanja mača i drugih „junačkih vještina“. Naravno, za nju je to bio „mačji kašalj“, jer i danas trči

Poklade u Erčinu

Dana 6. veljače plesači „Zorice” duhovitim spotom iznenadili su mještane Erčina, a ženski zbor „Jorgovani” Valentinovo je povezao s pokladama. Ove godine poklade su se obilježile skromnije, samo se u užem krugu nazdravljalo rakijom i kuhanim vinom, te častilo kolačima.

Rackohrvatski pokladni običaji oduvijek su bili prisutni u životu stanovnika Erčina, a pretežito su se održavali po kućama. Za zabavu - na koju su djeca, mladi i mladenci dolazili u odvojenim skupinama i u raznim vremenskim terminima - najčešće se iznajmljivao stan stare tetke. Stariji ljudi su se pak okupljali po krčmama, ali su jelo, piće i kolače donosili od kuće. Zanimljivo je da na dječjim zabavama nije bilo glazbe, samo se pjevalo i plesalo u društvu ili uz pomoć starijih, pri čemu su se izvodile i dječje igre. Za jelo, kolače i slatkiše pobrinuli su se roditelji. Mladi i mladenci su na zabavu iz Baranje pozivali gajdaša, kojeg su dobro platili i za povratni put vlakom bogato opskrblili zimskom hranom. Ove su se priredbe održavale navečer, u posljednjem tjednu poklada. Do ponoći su svi trebali biti kod svojih kuća. Kasnije su se zabavi pridružili mjesni i tukuljski tamburaši, potom i romski svirači, koji su odlično naučili svirati kola. Početkom 20. stoljeća još su se održavale zajedničke karnevalske povorke s Mađarima, na kojima su najzabavniji bili obrtnici, koji su na veliku radost okupljenih predstavljali spretno izrađene maske. Ispred kuća su ih častili pićem, pokladnim krafnama i kolačima, pa su ponekad poduže zastajali kod domaćina. Družili su se i šalili s djevojkama. Drugi svjetski rat je nažalost odnio velik broj žrtava i ljude su izgubili volju za javne zabave i proslave. U pokladno vrijeme većinom se odlazilo u krčme, najzanimljiviji običaj bio je pokop romskog kontrabasa uoči Čiste srijede. Obitelji, rodbina i prijatelji uzajamno su se posjećivali, na večeru su svaki put odlazilo kod druge kuće. U znak pažnje, poštovanja i ljubavi darivala se crvena jabuka s ružmarinom. Posljednja bogata gozba bila je navečer na lakomac, kad se posluživalo preostalo jelo od svinjetine: hladetina, kobasice, krvarice, jetrenice i pečenje, jer je dolazilo vrijeme korizme.

Nakon Drugog svjetskog rata neki su ugostitelji priređivali veće zabave na kojima su najčešće svirali romski svirci. Izgradnjom kulturnog doma 1962. stvoren je prostor za održavanje velikih balova na kojima su se za glazbu brinuli sastavi rackohrvatskih obitelji Váradi-Láposi i ponovno se zaplesalo kolo. Godine 2006. ustrojena je Hrvatska samouprave Erčina, koja je preuzela organizaciju pokladnih priredbi, surađujući sa sastavima iz Tukulje, Lovre ili Bačke. Na priredbama su svi preruseni u maskare, pjeva se i pleše ili se izvode šaljivi igrokazi. Nažalost, zbog epidemiološke situacije ove se godine pod slobodnim nebom slavilo malo skromnije. Fotografiranjem, životnim slikama, narodnim nošnjama i maskarama prisjećalo se na lijepe i nezaboravne trenutke nedavne prošlosti. Tako je to bilo i za Božić ispred velikog gradskog bora na Trgu Templom. Dana 6. veljače plesači „Zorice” pripremili su duhovit spot, u kojem se mogu prepoznati pojedini članovi ansambla. Ženski pjevački zbor „Jorgovani” 14. veljače Valentinovo je povezao s pokladama. Ove godine poklade su se obilježile skromnije, samo se u užem krugu nazdravljalo rakijom i kuhanim vinom, te častilo kolačima. Pri kraju su svi u tišini molili Svemogućeg za spas naše domovine i čovječanstva.

Timea Szili &k.g.

Pola milijuna forinti za Zagrebačku katedralu

Zastupnici Hrvatske samouprave Starog Budima-Békásmegyera, predsjednik Attila Szoboszlai, zamjenica Marijana Jakošević i zastupnica Klara Ninčević na lanjskoj su sjednici odobrili novačnu pomoć od pola milijuna forinti za obnovu potresom teško stradale Zagrebačke katedrale. Ugovor o donaciji s Katedralom Uznesenja Blažene Djevice Marije i svetih Stjepana i Ladislava potpisan je 30. prosinca 2020.

Dana 30. prosinca 2020. potpisan je ugovor između Hrvatske samouprave Starog Budima-Békásmegyera i Katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije i svetih Stjepana i Ladislava u kojem se među ostalim navodi kako samouprava iz godišnjeg proračuna Katedrali pruža potporu u vrijednosti od 10 000 kuna. Cilj potpore je – u ime zajedničke, 800-godišnje hrvatsko-mađarske povijesti i prijateljstva dvaju naroda – obnova tornja Katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije i svetih Stjepana i Ladislava, oštećene u potresu 22. ožujka 2020. godine. Ovih dana stiglo je zahvalno pismo generalnog vikara Nadbiskupskog duhovnog stola Zagrebačke nadbiskupije mons. Zlatka Korena u kojem se među ostalim navodi: „Dok Vam potvrđujemo primitak velikodušnog bratskog dara, ovime cijenenom Naslovu od srca zahvaljujemo na djelotvornoj blizini i očitom znaku kršćanske ljubavi prema Katedrali – majci svih crkava Zagrebačke nadbiskupije, simbolu Grada Zagreba i simbolu vjere hrvatskog naroda.” „Čuli smo o događanjima u Hrvatskoj, kako je lani 22. ožujka, a potom i krajem godine u potresu teško stradala i Zagrebačka katedrala. Mislim da se u takvim trenucima u svakom čovjeku budi savjest. Osjetili smo da smo dužni, zadaća nam je pomoći matici. Nažalost, lani nismo mogli ostvariti sve planirane programe pa smo bili u mogućnosti donirati pola milijuna forinti. O tome smo izvijestili i javnost na javnoj tribini 2. listopada”, rekao nam je predsjednik Attila Szoboszlai, pridodavši kako je nakon zahvalnog pisma generalnog vikara mons. Zlatka Korena poslao okružnicu građanima okruga u kojem ih je izvijestio o primitku donacije, opisao povijest i značaj Katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije i svetih Stjepana i Ladislava s jedne strane u 800-godišnjoj hrvatsko-mađarskoj povijesti i prijateljstvu dvaju naroda, a s druge strane kao spomenika raskošne hrvatske umjetnosti, koji je gradski simbol i općenito simbol hrvatskog naroda. Na kraju pisma, molio je građane da prilikom boravka u hrvatskom glavnom gradu svakako posjete i Katedralu.

Kristina Goher

I kemljanski i četarski dari su dospili u cilj

Veljek za potresom u Sisačko-moslavačkoj županiji, kod nas još i na već kanalov je potekla organizacija humanitarne pomoći. Najvećoj regionalnoj gradišćanskoj akciji priključila su se sva sela i mjesta, kade su utemeljene hrvatske samouprave ali djeluju hrvatske civilne organizacije, zvana Bizonje i Hrvatskih Šic. Ta dvojica sela su svoje donacije položila u druge akcije. Medjutim, bilo je ovde takovih aktivnih naselj, ka su se još i većputi združila pri dobrovoljnoj pomoći. Takova naselja su Petrovo Selo, Unda, Narda, Koljnof i Sambotel, a kako smo doznali pred kratkim i Kemlja ter Gornji Četar.

Po riči predsjednice kemljanske Hrvatske samouprave, Marije Novič-Štipković, Kemljanci su se rado odazvali pozivu zastupnikov narodnosnoga tijela za darovanje žrtvama u nesriči, svoju pomoć je ponudila i načelnica Gizella Eller. Ljudi su skupasnosili sve, što su nek mogli, od trajnoga jila do higijenskih i dezinfekcijskih sredstava. Jedan prijateljski krug ponudio je 25 grijalica, ali nisu samo Kemljanci izrazili svoju solidarnost s Hrvatima u nevolji, nego i iz ugarskih sel, iz Lébénya, Halászija, Staroga Grada su se javili ljudi dobrog srca, a isto tako su dospile brojne ponude i

Edita Horvath-Pauković pokazuje svojoj nukici bobu ka je jur zašla na, potresom pogodjeno, područje

od privatnikov. Škatulje za pokanje je osigurao Tamás Farkas i Mosonpack d. o. o., a za dostavljanje u Sambotel se je javila firma Baán Faipari BT. Kemljanci su dobrovoljno sudjelovali u još jednoj akciji „Dica za dicu“, ka se je ganula iz sambotelske Hrvatske škole i čuvarnice Mate Meršić Miloradić. Skupljali su u mjesnoj školi, a i u čuvarnici Sunašće lipo zamotane pakete s igranj i slatkiši, u vridnosti od pol milijun ft, kako je rekla predsjednica Hrvatske samouprave. Zvana toga su još donesli ljudi rublje, pokrivače, cokole, što je sve dostavljeno u sambotelski centar. Paralelno s tim, kako i prlje u gradišćanskoj akciji, tako i ovput, mobilizirani su Četarci. Mjesna Osnovna škola je pozivala k darovanju na humanitarnu akciju „Dica za dicu“, a tako po riči predsjednice Hrvatske samouprave i učiteljice hrvatskoga jezika, Ane Polyak-Šaller, ka je i peljala cijelu akciju, sve skupa je pobrano u mjesnoj školi 60 škatuljov s vridnimima dari, ke su takaj zašle u Sambotel. Medjutim, kako je rekla Edita Horvath-Pauković, ravnateljica Hrvatskoga obrazovnog centra, pokidob su se ova sela zakasnila

Načelnica Gornjega Četara Katica Konczer prvi prvju akciji

Prepoznatljive kemljanske škatulje pred sambotelskim pokanjem u kamion

sa svojom akcijom (jer su već dare iz drugih škol odnesli u Hrvatsku), po predlogu Andraša Handlera, spomenuti kemljanski i četarski paketi su poslani pretprođući tajedan, u okviru donacije sambotelskoga Caritasa, na sisačku bazu.

Tiho

BIZONJA

Seoska samouprava dotičnoga naselja je skupa s mjesnim Caritasom pozvala, početkom januara, stanovnike Bizonje k darovanju novčanih prilogov. Kako je rekla Klaudija Šmatović, zastupnica mjesne samouprave, već od pedeset familijov s pinezi je podupiralo hrvatske ljude u nevolji. Sve skupa je 600 000 ft uplaćeno na račun Hrvatske državne samouprave, koji je pokrenut za financijske donacije u potresu pogodjenim u Hrvatskoj.

Spomen na Đuru Frankovića

U Lukovišću su se 9. veljače prigodnim programom djelatnici i polaznici tamošnjeg vrtića kojeg vodi Aliz Iberpaker prisjetili Đure Frankovića, koji je rođen prije 76. godina, 9. veljače 1945. godine. Danu sjećanja pridružili su se i zastupnici tamošnje Hrvatske samouprave na čelu s predsjednicom Ružom Bunjevac, koji su zajedno s udovicom Đure Frankovića Katalin Franković položili vijenac sjećanja kod

spomen-ploče postavljene na zgradi seoskog poglavarstva, saznaje Hrvatski glasnik.

Đuro Franković djetinjstvo je proveo u rodnom Lukovišću. Gimnaziju je završio u Budimpešti, a visoku školu u Pečuhu, gdje se kasnije i nastanio. Rano je počeo sakupljati narodne pripovijetke i drugu etnografsku građu Hrvata u Mađarskoj. O toj temi objavio je na desetke znanstvenih radova i članaka u hrvatskim časopisima u Mađarskoj i Hrvatskoj. Bio je prvak "hrvatskog pokreta" u Mađarskoj početkom devedesetih godina, a između ostalog i v. d. urednik Hrvatskoga glasnika 1992. godine.

Umro je u Pečuhu 9. listopada 2016. godine.

Branka Pavić Blažetin

Nova priča o Novom Selu

U zapisu iz davne 1963. godine čitam kako je u malom podravskom naselju koje je tada brojilo 560 stanovnika bilo poteškoća s organiziranjem plesne grupe, ali su se učiteljice Marija Pavleković i Katica Carić potrudile i bile uporne pa su uspjele organizirati plesnu grupu koja je nastupila prilikom svečanog otvaranja seoskog doma kulture izvevši koreografiju „Zaječarka“, i to - kako vidim gledajući fotografiju - u nošnji podravskih Hrvata, a plesali su i narodnu igru „Vranjavka“, ali ne u podravskoj nošnji.

Autor napisa piše kako su stanovnici Novoga Sela nekada „grcali u blatu, bedi i zaostalosti“, a na 560 rali zemlje živjelo je cijelo selo, dok su najbogatiji bili oni s deset rali, ali i tih je bilo samo deset.

Novi dom kulture Novo Selo dobilo je 1963. godine, kada se Novoseljani ponose svojim intelektualcima kao što su šumarski inženjer Đuro Sekereš, pedagozi Pavle Kis i Marko Virovac i studentica medicine Marija Posovac, piše M. S. Predsjednik mjesnog savjeta Vince Begovac govorio je na svečanom otvaranju, a i učiteljica Marija Pavleković uime omladine sela, dok je dom kulture podignut uglavnom zahvaljujući društvenom radu seljana.

Branka Pavić Blažetin

SRETAN 90. ROĐENDAN

Dana 9. veljače u Novom Selu proslavila je svoj 90. rođendan Mária Horvát Poszovác (Poszovác Vincéné). Mariški neni sretan rođendan čestitali su svi stanovnici sela, a uime mjesne samouprave cvijeće i poklon uručio joj je načelnik sela Zoltán Varga, poželivši joj snage, zdravlja i duge sretne godine.

Branka Pavić Blažetin

Mala stranica

Maškare u budimpeštanskom hrvatskom vrtiću

Posebno očekivani događaj u životu djece je karnevalsko razdoblje, koje započinje na blagdan Bogojavljenja ili Sveta tri kralja, 6. siječnja i traje do Pepelnice ili Čiste srijede, do 17. veljače. U našem vrtiću taj narodni običaj uvijek obilježavamo zabavom, veseljem i plesom. Ali prije toga po skupinama Vjeverice, Zečiči i Leptirići u sklopu slobodnih aktivnosti različitim tehnikama izrađujemo rekvizite za karneval, šarene i maštovite maske ili zanimljive, šaljive ukrase, pri čemu dječjoj mašti i kreativnosti nema kraja. Najuzbudljiviji su trenuci kada odjenemo masku i malo se skrivamo u „tuđoj koži“, u čemu – na veliku radost mališana – nismo izuze tak ni mi odgajateljice. Naš je moto toga dana „budi što želiš!“. „Maškare, maškare, hoću ić u maškare, mamice pusti me, kada molim te...“ odjekuje pjesmica u auli našeg vrtića, koja je ujedno i poziv za sve nas na zabavu. Nakon izvođenja pjesmica, pjesama

i šaljivih rugalica, predstavljaju se maske. Odnosno, kao na modnoj pisti, djeca defiliraju aulom, naravno uz burni pljesak prisutnih. Ove godine, nažalost, zbog pandemije roditelji nisu s nama slavili. Nakon toga započinje pravo veselje, plešemo, zabavljamo se, izvodimo duhovite dječje igre, kao što su natjecanje u plesu na metli ili s balonima. Umorna djeca jedva čekaju kušanje poslastica, koje su pripremili njihovi roditelji. Taj karnevalski dan će još dugo živjeti u njihovom sjećanju i danima će nam o tome pričati. Prije odlaska doma svima darujemo „mačka u vreći“, zapravo, na taj način želimo zahvaliti djeci i roditeljima za taj dan.

Magda Andrašek Havasi

Čudan san

U Vražjoj zemlji,
Vražjoj županiji,
Vražjem selu
Možes sresti vraga, koji živi u drvu debelu.
Možeš tu vidjeti još i druge čudne stvari,
manje i veće
Na primjer da sve gori, i zemlja i nebo najveće.
U ovome naselju vatrene haljine nose žene sve
A ja ih pitam: Pa kako možete to nositi,
kako ne izgorite posve?
Ali svaka od njih samo viče, da se mene to ne tiče,
A ja počinjem vjerovati pomalo,
da sve ovo nije postojalo nimalo.
Možda je sve ovo bio san loš samo,
I ništa od svega toga nije bilo stvarno.
Sanjati i sanjariti ljudska je stvar doista
Pjesmi je ovdje došao kraj, a zemlja se i dalje okreće i blista.

Lilla Bengyeszko

Dobro je pripadati tom društvu

Kad se u Seoskome domu u Keresturu nešto priprema uvijek su prisutne članice Ženskog pjevačkog zbora „Ružmarin“. One su među prvima i kada treba pjevati na priredbama, obradovati djecu igrom, zabavljati umirovljenike, kuhati tradicionalna jela, primati goste, pomagati u humanitarnoj akciji, uređivati prostorije... Pjevački zbor pod imenom „Ružmarin“ djeluje već dva desetljeća. Malu skupinu simpatičnih, nasmijanih dragih žena kojima je u krvi hrvatska kultura već godinama okuplja voditeljica Eržika Tišlerič Selek.

Iako je Eržika zapravo slučajno upala među pjevačice, nekako je na nju pala dužnost vođenja grupe, koju obnaša vrlo odgovorno.

„Na Danu sela sam se zišla z Iluš Medli. Oni su bili u lepi flaki, lepo blečeni, išli su popevat. Onda mi veli, deš z nami da peš v penziju? Ja sam rekla tulko brige imam, nemam čas. Potle sam se premislila, pak sam im rekla da pem v penziju, pak bode moj svetek naj dojdou popevate, onda bom potle išla žnimi. Onda su one došle na moj svetek penzije, pak kaj sam bečala to sam morala napraviti. Tak sam se hapila i ja popevate. To mi se vidlo, pak sam tak išla“, „prepovedala“ nam je voditeljica zbora.

Članice zbora „zlata vrijede“ svakome u selu, jer ne radi se samo o pjevanju već i o mnogim drugim aktivnostima. Otkada je voditeljica Eržika članice su počele izvoditi i kratke igrokaze, a bile su i na mnogim smotrama gdje su predstavljale život nekadašnjih pomurskih Hrvata, običaj „lekovnog četrtka“, fašenka, žetve, i to podjednako na mađarskom i kajkavskom hrvatskom jeziku.

„To ja vek študiram, ondak mislim, kaj bi to se moglo delate, pokazate išče, kak je negda bilo, kaj drugam naj bo to veselje. Negda da nekaj zmislimo kaj bomo nekvoga igrokaza delali, dagda mi dojde ono kak je negda bilo, fnogopot prek noči se zbudim, pak študiram, onda napišem, največ pot mi dojde kaj se pripetilo da sam bila deklčka. Stare žene su nas pazile, pak oni su nam puno pripovesti prepovedali. Onda se hapimo kaj to prikažemo. Bili smo v Adaču na smotri dali naprej kak se zeze kiseli, kaj se dela v gorica, lekovni četrtak, Miška koji neče delate, žet-

Voditeljica Ženskog pjevačkog zbora „Ružmarin“ Eržika Tišlerič Selek

vu smo naprej dati, na donje pole smo bili probate, tak je bilo vroče, jen čovek z Australije je gore zel se to. Da nekaj se zmislim, onda mi skupa žene se spominamo kaj išče denemo, kak se se skupa bude, lepo nam je skupa, tak smo kak jena čalada. Tak vidim kaj i v selu rad gledaju kaj mi prikažemo, ve nemremo programe delati, al zato na faku teve ludi gledaju kaj smo napravile prejdi, vek vele kaj im je lepo. Bar tak imaju kaj bodu se spominali“, veli voditeljica Eržika.

Među članicama zbora je još živa hrvatska, kajkavska riječ, premda nam je voditeljica da u razgovoru već često prelaze na mađarski jezik, jer im je to nekako ušlo u naviku, no dok izrađuju scenu uvijek se razgovara na kajkavskom:

„Negda je bilo sram horvatski se spominati, da je moj muž došel k nam živeti onda je vek govoril zakaj se mi spominamo z mamom horvatske, makar je i on bil Horvat. Potle je naščel kaj pri nas je tak. Da sam se ja

hapila iti v školu jen Mađar je bil školnik, prvoj nesam razmela kaj govori. Onda je on zel v pamet kaj jako ne znam mađerski. To je sreča kaj moji mama so bili v Sabatki, bila je štrekar, pak ona je tam naščila nekaj mađarski. Potle da sam v Kaniži delala v Patyolatu (Kemijska čistiona), onda sam tam dobro naščila mađerski, ve već bole znam mađarski, al zato naš kaj nigdar ne zabim“, pri-sjećala se nekadašnjih vremena Eržika. Još se sjeća i onih vremena kada su u školi poprijeko gledali obitelji koje su držale do vjere. Iako je dobro učila u školi, na žalost, zbog očeva stava, koji nije podržavao komunistički režim, nisu je primili na daljnje školovanje. To joj je bilo teško, ali je uvijek prihvaćala što joj je

donosio život. Voli društvo, pomoći drugima, rado se prima svakog posla. I danas, kada se može manje družiti ona pronalazi zanimaciju, naučila je tkati, izrađuje prekrasne slike od vune i drugih materijala. Mašta joj je bezgranična, iznenadila je svoje kolegice, pjevačice izradom lutaka, a pravi i pisanice i druge ručne radove. Kaže da je u zboru „već lepo“, dobro je pripadati tom društvu dragih „pajdašica“, ima mnogo lijepih uspomena s putovanja, nastupa, druženja, zahvalna je svima koji pomažu da se održi ta družina: dok će imati zdravlja i snage nastavit će raditi na tome.

beta

Sa svojim „pajdašicama“, članicama pjevačkog zbora

Spomenimo se

Mate Meršić Miloradić

19. septembra 1850. – 15. februara 1928.

Najveći hrvatski pjesnik i znanstvenik bivšega zapadno-ugarskoga područja (Gradišće) bio je Mate Meršić Miloradić, kemljanski farnik, a na 93. obljetnici njegove smrti s arhivskim kipići se spomenemo s velikim poštovanjem. I ovi kipići sviduču da „akcija“ svečevanja, bila je uspješna u ono vrime, kada se nij' smilo za vjeru i za pope se pominati. Kad sam moje roditelje pitao, da gdo leži pod velikim križem na cimitri, tihi odgovor moje majke je bio: „nikakov gospodin“ i da se ne spitkujem toliko...

Prelomio se je led, ar iz koncelaja sam od načelnika (pokojni Marko Farkaš) dostao jedan tihi „da“, ljeta 1964. ali 1965. Tako smo načinjili prvi veliki hrvatski svetak u Hrvatskoj Kemlji! Gvišno se čudami spominjaju na ov veliki hrvatski događaj, kade sam jako lako djelo imao da organiziram mladinu na suradnju. Svaki je veselo rekao „da“ i po maši su svi ljudi išli na venčanje na cimiter, a zatim otpodne na dvor od krčme na hrvatski kulturni spomen-program, kade su na moj poziv i gosti iz Koljnofa (štire osobe) jačili. „Ako je guska, neka bude masna“, sam si mislio. A sad, kad nismo u mogućnosti skupa biti uživo, položimo u misli vijenac zahvalnosti i poštivanje na Miloradićev grob. Spomenimo se....

Franci Kišov

KEMLJA

U Hrvatskoj Kemlji se od prve dane ovoga miseca pelja nova investicija za izmirenje 17 novih gruntov za zidanje familijarnih stanova. Za novu ulicu se išće ime, a Hrvati ki se još znaju spomenuti na stare čase, predložili su rič Kolovaj, no o novom nazivu odlučit će mjesna samouprava. Na ovom području se nahadja cimitor, kade počiva i Mate Meršić-Miloradić, crikva, Hrvatski klub, zgrada čuvarnice Sunašce i farof, u kom će se vrijeda začeti posebni projekt za Hrvate. Kako doznajemo od Marije Nović-Štipković, predsjednice Hrvatske samouprave, zahvaljujući Vladinom Programu „Ugarsko selo“ zgradu farofa je mogla kupiti iz pet milijun ft Seoska samouprava, a i zastupnik Miklós Baán se je otpovidaio svojega honorara za cijeli ciklus za tu svrhu. Po mišljenju Micike Štipković, sama zgrada je u dobrom stanju, a na protuliće će se začeti dodatna djela, zahvaljujući čemu će Hrvati ovoga naselja vrijeda dostati još jedan dom u samom susjedstvu Hrvatskoga kluba, najvjerojatnije i sa spomen-sobom Mate Meršića Miloradića. Nadalje je rečeno da iz Programa „Ugarsko selo“ obnovljena je i ograda čuvarnice i mališani su dobili i nove igračke u parku ustanove. Što je pak žalosna vist da s lanjskom odlaskom u mirovinu jedine hrvatskogovoreće odgojiteljice Erike Janković-Szabados, dica ove kemljanske čuvarnice izgubila su hrvatski odgoj, a s tim i mogućnost za upoznavanje materinskoga jezika praocev.

Suradnja sambotelskog i sisačkog Caritasa

Caritas Sisačke biskupije 4. veljače je primio još jednu vrijednu donaciju prijateljskog Caritasa iz mađarskog Sambotela. Riječ je o građevinskom materijalu, prehrambenim i higijenskim potrepštinama te igračkama za djecu koji su dopremljeni u Caritasov distributivni centar „Uradi sam“. Predstavnik Caritasa Sambotel dočekala je ravnateljica Caritasa Sisačke biskupije Kristina Radić koja je zahvalila na ukazanoj pomoći.

Važno je istaknuti kako Caritas Sambotel pruža kontinuiranu pomoć potresu pogođenom području Sisačke biskupije, a prema riječima predstavnika spomenutog Caritasa ni ova donacija neće biti posljednja u nizu.

Naime, Marietta Tuczainé Regvári je istaknula kako se je Caritas Sambotel voljan uključiti u izgradnju dvije montažne kuće za one koji su tijekom potresa ostali bez svojih domova.

Nakon posjeta distributivnom centru „Uradi sam“, delegacija se uputila u Osnovnu školu Braća Ribar kojoj su dostavili igračke za djecu. Riječ je o projektu „Škola za školu“ koji je provela Katolička škola Sárvár iz Mađarske prema kojemu djeca prikupljaju igračke za svoje vršnjake pogođene potresom u Hrvatskoj. Ravnateljica škole Vesna Šebek zahvalila je u svoje ime i svih učenika na ovoj vrijednoj donaciji koja će zasigurno uveseliti sve školarce.

Gosti iz Mađarske su dolazak u Sisak iskoristili i za posjet dvjema obiteljima u Petrinjskoj ulici kojima je prije dva tjedna dostavljena donacija Mađarskog Caritasa u obliku dva stambena modula. Spomenute su obitelji još jednom iskazale svoju zahvalnost na donaciji koja im je trenutno uvelike olakšala stanovanje.

www.caritassisk.hr

Cavtat na izboru za najbolju europsku destinaciju 2021.

U ovogodišnji popis europske organizacije European Best Destinations (EBD) za najbolju europsku destinaciju uključen je i gradić Cavtat iz Dubrovačko-neretvanske županije. Na popisu nominiranih su 20 europskih destinacija su Beč, Rim, Kefalonija, Pariz, Lofoten, Kanarski otoci, Gibraltar, Capri, Cornwall, dolina rijeke Dordogne, dolina rijeke Soče, Tübingen, Kapadokija, Gent, Kotor, Sibiu, Braga i Firenca. Portal European Best Destination europska je organizacija sa sjedištem u Bruxellesu, a glavne aktivnosti organizacije uključuju promicanje europske kulture i turizma. *k.g.*

PUSTARA

Višegodišnja tradicionalna priredba „Pomurski fašnik“ u Pustari ove godine nije održana zbog pandemije. Ipak, da se ne zaboravi na regionalnu priredbu i mještani barem osjete fašnički ugođaj, Mjesna samouprava Pustare u suradnji s Hrvatskom samoupravom i mjesnim civilnim udrugama odlučila je obradovati sve obitelji tradicionalnim krafnama. U Seoskome domu članovi Pjevačkog zbora „Pustarski biseri“ zajedno s članovima drugih manjih skupina zamijesili su tijesto i gotovo cijeli dan pekli krafne. Ispečeno je 1500 krafni, saznali smo od načelnika Ladislava Prekšena, koje su potom isporučene obiteljima. Fašničke poslastice podijeljene su uz tradicionalnu puhačku glazbu, jer fašnik ne smije proći bez buke, inače zima neće biti otjerana.

Katolj – bogatstvo čuvano stoljećima

Uskoro u tisk odlazi knjiga naslova „Katolj - bogatstvo čuvano stoljećima“, u nakladi Hrvatske narodnosne samouprave Katolja. Na tristotinjak stranica knjige koju je uredila i osmislila Branka Pavić Blažetin, u dvadesetak poglavlja, autori napisa pišu o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti Hrvata u ovom baranjskom naselju u Mađarskoj „na tri sata hoda“ od Pečuha, u kojem su se njihovi preci naselili nakon izгона Turaka iz Pečuha i Baranje krajem 17. stoljeća. Napisi povijesnog, sociološko-kulturološkog, jezičnog, odgojno-obrazovnog, vjerskog i društveno političkog sadržaja uz bogatu „oral history“ priču čine ovo izdanje nadasve zanimljivim i kamenom temeljcem u daljnjim bilo kakvim istraživanjima Hrvata u Katolju, etničke skupine šokačkih Hrvata u Baranji, i istraživanjima prošlosti i položaja Hrvata u Mađarskoj u dvadesetom stoljeću. Uz napise izdanje sadrži oko 400 obiteljskih fotografija od početka 20. stoljeća do današnjih dana iz života šokačkih Hrvata u Katolju.

Autori napisa su: Branka Pavić Blažetin, Lilla Trubić, Ernest Barić, dok je fotografije prikupio i potpisao Mirko Ivanković. Lekturu je načinila Maja Matijević, naslovnicu su osmislili Anna Kondor i Branka Pavić Blažetin, sažetak preveo na mađarski Vjekoslav Blazsetin, dok će knjigu tiskati Neprofitno poduzeće Croatica.

Uz vlastita proračunska sredstva Hrvatska narodnosna samouprava Katolja zahvaljuje se na potpori: Hrvatskoj samoupravi Baranjske županije, Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Mađarskoj Vladi i Fondu „Gábor Bethlen“ (Magyarország Kormánya és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.).

Sunakladnik ovog jedinstvenog izdanja, prve monografije u povijesti sela Katolja, o selu Katolju na hrvatskom jeziku je Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj.

-mcc-

